

De Toorts

Relatie mens en dier

IVN Zuid-Kennemerland

Nummer 101

Juni 2017

OVER DE TOORTS EN IVN ZUID-KENNEMERLAND

De Toorts is het blad van IVN Zuid-Kennemerland. Het IVN, Instituut voor Natureducatie en Duurzaamheid, is een vereniging van vrijwilligers, die wil bijdragen aan een duurzame samenleving door mensen te betrekken bij natuur, milieu en landschap. Zo'n 20.000 ervaren vrijwilligers zetten zich actief in voor natuur, milieu en duurzaamheid door middel van allerlei voorlichtings- en educatieve activiteiten. Verspreid over Nederland heeft het IVN ruim 170 afdelingen.

Lid of donateur

Leden van het IVN zijn per definitie actief binnen de afdeling. Zij hoeven geen natuurgids te zijn, er zijn voldoende andere activiteiten waar mensen bij nodig zijn.

Mensen die het werk van het IVN een warm hart toedragen maar niet actief willen zijn, kunnen de afdeling financieel steunen. Er kunnen niet genoeg donateurs zijn! Mede door hun steun kunnen wij een groot publiek betrekken bij onze gratis educatieve activiteiten.

Leden en donateurs ontvangen driemaal per jaar De Toorts. Leden ontvangen bovendien het kwartaalblad 'Mens en natuur' van IVN Nederland. De jaarbijdrage is voor leden minimaal € 21 en voor donateurs minimaal € 15.

Bestuur

Jan Saveur (voorzitter, telefoon: 06 - 5361 5798), Petra Bürmann (secretaris), Jan Vonk (penningmeester, ledenadministratie), Wim Swinkels (lid).
E-mail: ivnzk.bestuur@gmail.com; ivnzk.peningmeester@gmail.com
Ledenadministratie: ivnzk leden@gmail.com
Bank: NL89TRIO 0198308728 (Triodos bank) t.n.v. IVN Zuid-Kennemerland te Heemstede

Werkgroepen

Cursussen Arend Reinink, areinink@euronet.nl
Duurzame Leefomgeving Hans Kerkhoff, 023 - 528 8577, ivnzk.duurzaam@gmail.com
Excursies Cor Vlot, 06-51397597, cor@corvlot.nl
Excursies op aanvraag Ok Overbeek, 06-31305324, ivnzk.excursies@gmail.com (stuur een e-mail of een sms)
Excursieplanner Miranda Bosse, mbbosse@live.nl
Haarlemmermeer Anneke Wegman, annekesylvia@gmail.com
Kinderen Hans Smits, 023 - 5848789, ivnzk.kinderen@gmail.com
Mediacontacten Marc van Schie, 023 535 1239, ivnzk.natuurwerk@gmail.com
Natuurinformatiecentrum Schalkwijk Therese van Groeningen, 023 - 545 0082, theresevangroeningen@planet.nl
Natuurwerkgroep Marc van Schie, 023 - 535 1239, ivnzk.natuurwerk@gmail.com
Oeverzwaluwen Marcel Schalkwijk (Vogelwerkgroep ZK), 023 - 563 6888, jwmschalkwijk@gmail.com
Toorts Heidi van der Marel, ivnzk.toorts@gmail.com
Toortsdistributie Hennie Terpstra, 023 - 542 5205, terpstra.hennie@gmail.com
Verreijkers voor excursies Wim Lutgerink, wimlutgerink@solcon.nl
Website Jan-Willem Doornenbal, Ok Overbeek, ivnzk.webbeheer@gmail.com

Meer informatie over het IVN Zuid-Kennemerland is te vinden op de website www.ivn.nl/zuidkennemerland

INHOUD

Redactioneel	3
Promotiekraam	
Van het bestuur	4
Kennismaking Wim Swinkels	
Rondje dieren in de tuin	5
DIERenMENSEn	6
Veilig door val in emmer	8
Habonde's kruidenhoek	10
Egels wegen na winterslaap	11
Oeverzwaluw blijft pionieren	12
Straatje om	14
Activiteitenprogramma	15
Fotocollage	16

Foto: Marry van der Geest

Colofon de Toorts

Redactie: Esther van den Braak, Jany van Dijk, Bertine Hagmeijer en Heidi van der Marel; met medewerking van Jan-Willem Doornenbal

Bijdragen van: Marisca van der Eem, Mariëlle Gerritsen, Henriëtte de Rooij

Foto voorkant: Het ringen van een oeverzwaluw, door Norman Graafsma.

Druk: Editoo Arnhem (editoo.nl); op papier 'Helo' (met FSC-keurmerk)

De volgende Toorts komt half oktober 2017 uit.

Kopij hiervoor kun je vóór 1 september 2017 digitaal aanleveren via ivnzk.toorts@gmail.com

VAN DE REDACTIE

Mensen hebben een band met dieren. Deze band is divers en tegenstrijdig. We houden van dieren, zorgen voor ze, genieten van hen, bewonderen ze, maar we profiteren ook en de meeste mensen hebben geen probleem om dieren en hun 'producten' te eten. In alle gevallen zijn wij de baas. Hoewel we ook weer afhankelijk zijn; ecosystemen veranderen ingrijpen wanneer er diersoorten verdwijnen. Een

ingewikkelde relatie dus!

De menselijke soort zit dus flink in het vaarwater van dieren. Dat wordt een beetje goedge maakt doordat wij met onze kennis van dieren en hun gedrag kunnen ingrijpen en bijsturen.

In deze Toorts een paar leuke voorbeelden van zulke steuntjes in de rug. Mariëlle Gerritsen helpt verzwakte egels aansterken in eigen tuin, terwijl de Paddenwerkgroep Brouwerskolk zorgt voor een veilige oversteek van

EERSTE PRESENTATIE VAN PROMOTIEKRAAM

Op Stinsenplantendag in Thijsses Hof hebben we de nieuwe promotiekraam van IVN Zuid-Kennemerland gepresenteerd. Met helder geformuleerde uitgangspunten en in een aantrekkelijk jasje in wording. De reacties op onze eerste poging waren over het algemeen positief.

De groene kraam, waarin enthousiaste medewerkers vele jaren vol overgave op allerlei (groen)festiviteiten en markten IVN Zuid-Kennemerland hebben vertegenwoordigd, was aan een nieuwe invulling toe. Liron Chen heeft als student van de zojuist afgelopen Natuurgidsenopleiding, het ontwikkelen van ideeën over een promotiekraam als eindopdracht op zich genomen. Zijn voorstellen, samen met die van Piet Paree, hebben met gezamenlijke inzet van Carla Kleinpaste, Hans Moolenaar en Piet tot een eerste versie van een promotiekraam geleid.

De uitgangspunten daarbij zijn: herkenbaarheid, actief benaderen van passanten, de kernactiviteiten van onze vereniging uitdragen, kinderen en volwassenen interesseren voor de activiteiten van het IVN. En dat alles in een aantrekkelijk, maar nog verder te ontwikkelen jasje.

Carla, die de coördinatie voorlopig op zich heeft genomen, en Hans en Piet zien deze eerste promotieactiviteit dan ook als een ontwikkelmodel. De logistieke uitdagingen rond de promotiekraam op de Voorjaarsmarkt in Ter Kleef op 22 en 23 april riepen bij Carla allerlei vragen en ideeën op die een antwoord behoeven. Hoe vervult het promotieteam haar taak zo efficiënt en succesvol mogelijk, uitgaand van de kerntaken van het IVN? Het zou er zomaar nog heel anders uit kunnen gaan zien. Wordt vervolgd.

Carla Kleinpaste en Piet Paree

Foto: Piet Paree

amfibieën tijdens de voorjaarsstrek. De Oeverzwaluwwerkgroep Haarlemmermeer maakt broedwanden gereed en houdt door het ringen van de oeverzwaluwen zicht op de ontwikkeling van deze soort.

Het registreren van aantallen, gewichten, tijdstippen en andere zaken tijdens de zorg voor oeverzwaluwen, padden, egels enzovoorts zorgt voor meer kennis over hun gedrag en doet onze bewondering en interesse groeien.

Simpelweg genieten van het gezoem en gebroed om je heen kan natuurlijk ook, blijkt uit het Straatje om van Marisca van der Eem. En hoe de dieren in haar tuin in het voorjaar actief worden, vertelt Henriette de Rooij in haar Rondje in de tuin. In Habonde's Kruidenhoek komt de speciale relatie tussen de vanille-orchidee, de orchideebij en de mens aan bod.

Met paarden en huisdieren als honden en katten hebben veel mensen een bijzondere band. We houden van ze, ze horen bij ons en wanneer ze er niet meer zijn, worden ze gemist. "Van de geur en ritme van paarden worden mensen gelukkig", zegt 'dierenmens' Cisca Klarenbeek beeldend in een dubbelinterview met echtgenoot Hans Smits. Die wijst weer op andere zaken, zoals het oergevoel bij het korvissen.

Heidi van der Marel

Poezeninstinct

Wat doet mijn poes Tinkelbel het supergoed met haar vijf jonge katjes. Op 28 april zijn ze geboren en Tinky zorgt fantastisch voor de kleintjes. Wat knap, dat ze dat 'vanzelf' zo goed kan! De jonkies zijn alle varianten cypers. Wanneer je voor een of meer van deze superlieve grappige katjes wilt zorgen, mail naar h.marel@chello.nl.

Heidi van der Marel

VAN HET BESTUUR

Het voorjaar is peiktijd in de natuur en dus ook voor ons. Vooral in april, met achttien excursies en drie evenementen. De Stinsenplantendag op Tweede Paasdag met weer een record aantal deelnemers, een week later de IVN-activiteit bij het Voorjaarsevenement op Ter Kleef en het Zee-evenement in Zandvoort op 30 april. Petje af, niet alleen voor de organisatie van de Stinsenplantendag maar ook voor de Kinderwerkgroep, die zich voor alle drie evenementen ten volle heeft ingezet. Voor het Zee-evenement zou het nuttig zijn als de natuurgidsencursus ook Duits in het pakket zouden opnemen.

De besturen van IVN Zuid-Kennemer-

land en KNNV Haarlem e.o. hebben voor het eerst samen vergaderd met als agenda hoe we kunnen samenwerken of elkaar aanvullen. Dat gaat beter als je elkaar kent. Het was een prettige kennismaking. Als er zich iets aandient is er van beide kanten bereidheid tot samenwerking. Dus lezer, zou je voor een project de steun van KNNV kunnen gebruiken schroom niet om te vragen.

Direct na deze gezamenlijke bijeenkomst werden we door de Vogelwerkgroep gevraagd om steun bij hun bezwaarschrift tegen de vergunning aan Mudmasters. Op 23 april organiseerden zij in de Haarlemmermeer een Modderloop voor zo'n 20.000 deelne-

mers. Onze werkgroep Haarlemmermeer voelde zich ook nauw betrokken. Het bezwaarschrift van de VWG was bijzonder uitgebreid en van heel veel gegevens voorzien. Wij hebben mede-ondertekend. De behandeling kan pas na het evenement plaats vinden. Er is vooraf en na afloop geschouwd.

We zijn heel blij met de benoeming tot bestuurslid van Wim Swinkels. Voor velen geen onbekende. Op 24 juni wordt onze jaarlijkse ledendag gehouden, deze keer onder leiding van Erna Schreuder en Margo Slot. De ledendagen zijn altijd instructief en ook leuk.

*Bestuur IVN Zuid-Kennemerland
Jan Saveur, voorzitter*

Foto's: Uit de vermiste-dieren-posterverzameling van Jan-Willem Doornbal, toekan van Esther van den Braak, duif van Marisca van der Eem

KENNISMAKING MET BESTUURSLID WIM SWINKELS

Sinds ik in 2008 als bijzonder verjaardagscadeau van mijn vrouw het cursusgeld voor de gidsopleiding kreeg, ben ik lid van IVN Zuid-Kennemerland. Dat heeft me de afgelopen jaren veel wandelingen buiten, ont-

moetingen met bijzonder aardige mensen en interessante inzichten in de natuur opgeleverd.

Nu ben ik sinds kort bestuurslid. Ik hoop iets terug te kunnen doen voor de vereniging waar ik zelf zo veel plezier aan beleef. Het lijkt me belangrijk om onze naamsbekendheid te vergroten, activiteiten te ontwikkelen die ook nieuwe mensen bereiken en om ons eigen enthousiasme uit te dragen.

Mijn achtergrond

Mijn belangstelling voor de natuur ontstond in de bossen van Brabant en op familievakanties in Zeeland. Ik studeerde toegepaste wiskunde in Eindhoven. Na een project in de medische ontwikkelings samenwerking in Kenya

was ik vooral werkzaam in de olie- en gasindustrie in wiskundige modellering en bedrijfstrainingen, waarbij ik ook vaak met geologen op stap kon. Ik ben geïnteresseerd in geschiedenis en gefascineerd door de invloed van de geschiedenis op ontwikkelingen in de natuur.

Na de Natuur Gidsen Cursus rolde ik als gids in diverse excursies zoals de avondwandeling in Wandelbos Groenendaal, de excursie 'Natuur in de stad' en de fietsexcursie Spaarnwoude. Ook vind ik aangevraagde excursies boeiend om te doen en heb ik met veel plezier deel uitgemaakt van de cursusteams van de Natuur Gidsen Opleidingen van 2011 en 2015.

Wim Swinkels

RONDJE DIEREN IN DE TUIN

Wat loopt, kruipt, vliegt, huft er op een dag zoal door de tuin in het voorjaar? Henriette ging op 'inventarisatie' in haar tuin en ontdekte er een rijk dierenleven, van buizerd tot groene kikker en zandbij.

Frans van der Helm beschrijft in 'Fluitconcert' (NRC, 3 april 2017) op ludieke wijze het vaste verloop van de gratis lenteconcerten in je tuin: in de vroege ochtend en ook al in de nacht hoor je als eerste de roodborst, twee uur voor zonsopgang komen de merel en de zanglijster erbij, en een uur later de rest. Huismussen en koolmezen blijven na zonsopgang het langst zingen. Op veel vogelgedrag kun je de klok gelijk zetten: de nijlganzen razen 's morgens luid gakkend door de buurt, om dan op een dak te gaan zitten lawaai maken tot ze naar hun voedselgebieden vertrekken. De rest van de dag volgen groepjes duiven en kraaien en elke middag rond half vijf komen een of twee (baltsende?) buizerds langzaam overcirkelen.

Wakkere lieveheersbeestjes

Tijdens de warme dagen in maart en april zat de zolder opeens vol lieveheersbeestjes die na hun overwintering richting het raam kropen: duidelijk de grote invasieve veelkleurige Aziatische. Deze overwinteren in groepen, en zijn te herkennen aan een deukje achterop hun schild. Ze eten bladluizen, maar helaas ook kleinere soorten lieveheersbeestjes, rupsen en vlindereitjes. Opstofzuigen mag eventueel, zegt boswachter Arjan Postma in 'Buiten gebeurt het'.

Grijze zandbij.

Droog bijenhotel

in het voorjaar komen eerst de hommalkoninginnen na hun solitaire overwintering tevoorschijn. Hommels bouwen hun nest meestal in een muur of in de grond. Als nestmateriaal knagen ze stukjes van oude planten. Een bijenvolk overwintert met z'n allen, en is

Watersalamander en zijn prooi.

veel groter dan een hommenvolk (20.000 tot 60.000 versus 80 tot 150). Ik heb meegemaakt dat een bijenvolk bij de burens in een boom was neergestreken. Het was indrukwekkend hoe de brandweer het volk in een grote kist ving en verplaatste. Hommels zijn niet bloemvast, bijen wel. Naast bijenvolken leven er vele soorten solitaire bijen. Van veel soorten gaat de stand achteruit, en ze zijn erg geholpen met een bijenhotel. Tips hierbij: zorg dat de voorkant niet nat kan regenen (dus niet zonder afdak met de voorkant op het zuidwesten zetten/hangen), en het belangrijkste: zorg dat het hotel in de buurt van bloemen hangt, anders kan geen enkele bij het vinden. Op een zonnig plekje is bij ons een grijze zandbij neergestreken: een vrouwtje dat driftig haar best doet om een goed nestplekje te graven.

Lekker kikkerdril

We hadden bij de vijver al twee kleine groene kikkers (een kleine man en een grote vrouw) gezien en gehoord, toen er begin april opeens kikkerdril was.

Vrouwtje vuurjuffer.

We hebben de kikkerdril in een jampot in het water gezet zodat het niet opgegeten wordt door de watersalamanders en andere fijnproevers. En toen kwam er een reiger langs....

Na zonsondergang

Als je voor zonsondergang een vleermuis ziet, is het de rosse vleermuis of vroegvlieger, met een lengte van 6-8 centimeter en spanwijdte van 32-45 centimeter een vrij grote vleermuis die hoog vliegt. Negentig procent van de waargenomen vleermuizen in Nederland betreft de gewone dwergvleermuis (3,5-5 centimeter, spanwijdte 18-24 centimeter) die vlak na zonsondergang tevoorschijn komt. Hij is in bijna elke straat goed te zien, vaak in groepjes.

Best veel dieren dus in mijn tuin, en laat ik buiten beschouwing: egels, vossen, herten, slakken, spinnen, muizen, konijnen, kevers en torren, muggen, vlinders, padden en bodemdierjes zoals mieren, wormen, pissebedden en duizendpoten.

Tekst en foto's: Henriette de Rooij

DIERenMENSEn

Dat IVN'ers Cisca Klarenbeek en Hans Smits echte dierenvrienden zijn, is zo klaar als een klontje. Tijdens het gesprek in hun diervriendelijke tuin scharrelt de beetje gekke kat om ons heen. Hun hond is een zwervhond uit Kreta. Maar we hebben het vooral over korvissen met en zonder trekpaarden en over de speciale band tussen mens en paard.

"De kat is een zwerver die Cisca heeft meegenomen uit de Hartekamp, waar ze werkt", vertelt Hans. Cisca vult aan: "De mensen daar voeren de zwervkatten, maar dat mag eigenlijk niet." In hun tuin zingen talloze vogels. De hond,

ook een zwerver maar dan uit Kreta, kruipt gezellig tegen mijn been aan. In en rondom de vijver, zo weten Cisca en Hans, komen straks weer amfibieën tevoorschijn. Ook de tuin is een van hun vele liefhebberijen met vele soorten planten.

Samen optrekken

Hans werd lid van het IVN Zuid-Kennemerland na zijn pensionering. Tot dat moment hielp hij Cisca vaak mee tijdens haar IVN-activiteiten, maar meer op de achtergrond. Zo doet Cisca al jaren mee aan de Paddenstoelen-dag, en Hans hielp dan met het computergedeelte.

Cisca maakte ook deel uit van de kin-

Annemarie-Louise legt vangst uit.

derwerkgroep. Toen Hans eenmaal lid was geworden, nam hij kort daarna de coördinatie van de kinderwerkgroep over van Frank Jansen. Cisca haalde haar diploma voor zeegids. Samen met twee andere IVN'ers organiseert ze nu het zee-evenement. Hans nam het korvissen toen over van Titus Meijer. Ook hier trok het echtpaar samen op.

Verrassend vissen

Korvissen is veel werk, maar Hans vindt het zo leuk. "Het jachtinstinct komt boven, dat is bijna een oergevoel", vertelt hij enthousiast. "Het kost veel tijd, want je moet telkens met je waterpak aan de zee in met zestig meter touw aan de kor. Je kunt drie keer de zee in op een halve dag, meer niet." Als Hans fluit trekken de kinderen, lopend langs de vloedlijn, de kor. "We slepen de kor ongeveer honderdvijftig meter waarna we met de kinderen de vangst bekijken. Zo worden zij op een interactieve manier betrokken bij het leven in onze zee. Het is altijd een verrassing wat er in het net zit: garnalen, een zeenaald, krabbetjes, heremietkreeftjes, verschillende platvisjes en soms zelfs een pieterman, die lelijk kunnen steken. De kinderen kunnen heel verwonderd zijn bij wat ze zien en moeten voorzichtig met de diertjes omspringen." De mooiste vangst was een baksteen en twee garnalen, waarvoor Hans een uur in laag water had geworsteld. "Maar ja, bij laag water vang je meestal ook niks", zegt hij. Alle vangst wordt terug gezet, op het ene kleine platvisje na, dat tijdens het zee-evenement naar het aquarium in het Juttersmuseum gaat. De natuur is de baas: bij te ruwe zee kan je niet korvissen. Per keer begeleiden twee of drie IVN'ers bij het korvissen.

Spannend moment. Hans heeft het net binnengehaald.

Foto: Annemarie-Louise Kok

Er gelden verschillende regels voor korvissen in de Noordzee: het net mag niet groter zijn dan een meter doorsnee en mag getrokken worden met spierballen of paardenkracht. Voor beroepsmatig gemotoriseerd korvissen is een vergunning nodig.

Korvissen met trekpaarden

Toen er een tip kwam dat Stichting Moedertje Groen in Langevelderslag zou korvissen met Belgische trekpaarden, wilde Cisca die een groot paardenliefhebber is, dit graag van nabij bekijken. "Het is heel bijzonder om paarden in zee te zien lopen", vertelt ze. "Belgische trekpaarden vinden het heerlijk. Als de zee te diep wordt, gaan ze zwemmen. Tijdens het korvissen zit iemand op het paard, met een mand aan elke zij. Het kan ook met een tweespan met teugels. Kinderen helpen mee het paard in te spannen en lopen mee tijdens het vissen. Het zou zo prachtig zijn om dit ook in Zuid-Kennemerland te doen..." Tip: www.moedertjegroen.nl.

Gelukkig van paardengeluiden

Cisca is gediplomeerd koetsier. Op haar werk in de Hartekamp heeft ze tot enkele jaren geleden cliënten op speciale dagen rondgereden met de huifkar. Daar had ze meestal een leuke Haflinger voor gespannen, omdat ze een goede band met dit paard had. "Paarden moeten zelf met je willen werken", legt ze uit. "Als het paard het naar zijn zin heeft zie je dat aan het orenspel, het zachtjes briesen en de

Cisca met de Fries Wouterke.

Korvissen met paardenkracht.

soepele tred."

Een keer was een pony voor de huifkar gespannen, die ging gewoon liggen omdat hij geen zin had. Soms lopen de paarden in de wei mee met de huifkar. Omdat je steeds met dezelfde paarden werkt bouw je daar een goede band mee op. De paarden worden tegenwoordig alleen gebruikt voor het paardrijden met de cliënten op de boerderij van de Hartekamp. "Paarden geven door hun geur en het ritme in hun tred, een speciaal gevoel bij mensen", geeft ze aan. "Van de geluiden van een paard word een mens vrolijk, het geeft ons een geluksgevoel."

Tekst: Jany van Dijk

Foto's: Hans Smits (tenzij anders vermeld)

VEILIG DOOR VAL IN EMMER

De KNNV Paddenwerkgroep Brouwerskolk heeft ook dit voorjaar weer gezorgd voor een veilige amfibieëntrek over de Brouwerskolkweg. Door voorzieningen als een nieuw permanent scherm en ingegraven emmers, maar ook door de inzet van vrijwilligers als Anneke Koper en Bernadette van der Louw kunnen padden, kikkers en watersalamanders deze weg zonder gevaar overtrekken.

Op een frisse maartse morgen loop ik 'patrouille' langs de drukke Brouwerskolkweg samen met vrijwilligster Bernadette van der Louw. We controleren alle veertig ingegraven emmers aan weerszijden van de weg op inhoud, en zetten de daarin belande amfibieën veilig over. Ook bekommeren we ons over de 'bijvangst' in de emmers. Onder de bladeren die opzettelijk in ieder emmer zijn gelegd, verschuilen zich behalve amfibieën ook allerhande kevertjes, torretjes en spinnen. Voor grotere dieren zoals muizen bevat iedere emmer een nooduitgang in de vorm van een stokje. Zo kunnen deze zelfstandig de emmer verlaten. Als ze dat tenminste willen... "Een keer heeft collega Jos een spitsmuisje uit de

Nu eens een salamander.

Bruine kikkers in amplexus.

emmer gehaald, maar die sprong er prompt weer in", vertelt Bernadette. Ze wijst me ook op de - wanneer je het weet - duidelijk zichtbare ligplekken van herten vlakbij de weg. Waarom die juist hier hun slaapje doen?

Vroege ronde

Tijdens het trekseizoen - vanaf eind februari tot begin april - controleren vrijwilligers in tweetallen de emmers. Bij de Brouwerskolk kun je in de emmers de gewone pad (*Bufo bufo*), de bruine kikker (*Rana temporaria*) en incidenteel de kleine watersalamander (*Lissotriton vulgaris*) aantreffen. Het patrouilleren vindt 's morgens en 's avonds plaats. Vanochtend loopt Bernadette haar ochtendronde met mij, maar normaal doet ze dit een keer per week samen met Jos Gadellaa. "Leuk is dat ook Jasper, de kleinzoon van Jos, een keer heeft meegeholpen." Meehelpen aan een veilige amfibieënoversteek is een tijdelijke activiteit. Bernadette: "Ik noem het seizoensarbeid. De amfibieëntrek doet zich elk jaar voor en duurt vijf tot zes weken, tot ongeveer begin april. Zodra de temperatuur in het voorjaar boven een bepaald minimum komt, worden de dieren wakker uit hun winterslaap. Ze trekken in de richting van een nabijgelegen pool of plas om te paren. Ze hebben nog niets gegeten; de voortplanting is hun grootste drive."

Dat trekken gebeurt vaak paarsgewijs. De paddenmannetjes grijpen met de gespierde voorpoten het lichaam van het grotere vrouwtje vast in de paargreep (amplexus) en laten zich meevoeren naar het water waar de eitjes worden afgezet en bevrucht. Na de paring blijft het mannetje nog in het water, in de hoop op een volgende paring. Het vrouwtje vertrekt uit de

Vrijwilliger Jos en kleinzoon Jasper tonen hun vangst.

waterbiotoop. "Bruine kikkers gaan ook wel voor een orgie", legt Bernadette me uit.

Vervolgens trekken de meeste amfibieën weg naar hun zomerbiotoop. De najaarstrek naar het overwinteringsgebied is meer gespreid in de tijd en vertoont minder pieken dan de voorjaarstrek.

Tunnel of emmer?

Per patrouille variëren de aantallen dieren in de emmers van een paar stuks tot tientallen. "Zo merken we vanzelf wanneer het einde van de voorjaarstrek nadert", legt Anneke Koper, coördinator van de KNNV Paddenwerkgroep Brouwerskolk, uit. Ook beïnvloeden de weersomstandigheden het trekgedrag. "Het favoriete weer van amfibieën is warm en regenachtig."

In 2004 nam Anneke het initiatief tot de KNNV Paddenwerkgroep Brouwerskolk. Na een oproep van de KNNV in de wijkkrant meldden zich direct

Paarse schallebijters als bijvangst.
Foto boven en midden.

achttien vrijwilligers, herinnert ze zich. Daaronder waren veel mensen uit de directe omgeving van de kolk. Anneke: "Nu hebben we ongeveer vijftig vrijwilligers. Voor de ochtenden zijn er voldoende mensen, voor de avonden kunnen we nog mensen gebruiken." Padden en kikkers zijn nachtdieren. Anneke: "Een half uur na zonsondergang worden ze actief. Een zaklamp en verlichtingshesje horen dan ook tot de vaste uitrusting van de vrijwilligers." In dertien jaar tijd is veel bereikt op de Brouwerskolk. In 2008 zijn drie tunnels samen met een valgoet aangelegd. Ook is aan weerszijden van de weg een hek van kippengaas van ongeveer dertig centimeter hoog gemaakt. Daarlangs zijn ongeveer veertig emmers ingegraven. De dieren hebben de keuze tussen door een tunnel gaan of in een emmer verzeild raken. Anneke:

"Volgens onderzoek door het RAVON is de combinatie van emmers en tunnels het meest ideaal. Ongeveer een derde tot een vierde van de trekkende dieren gaat via de tunnels onder de weg door. De rest valt in de emmers."

Permanent paddenscherm

Een scherm van kunststof vervangt sinds januari 2017 het driehonderd meter lange hek van kippengaas aan de oostkant van de Brouwerskolkweg. Anneke is er heel blij mee. "Het herstel van de schermen kostte veel tijd en omdat de auto's hard rijden was het gevaarlijk voor de vrijwilligers. Nu hoeven we veel minder vaak reparaties langs de drukke weg uit te voeren." Door crowdfunding is er ruim negenduizend euro opgehaald bij donateurs en organisaties als Nationaal Park Zuid-Kennemerland, Bloemendaal Samen en Meerlanden Recycling. Aan de westkant van de weg wil de Paddenwerkgroep eenzelfde soort scherm. Daarvoor heeft het Eneco Luchterduinen Fonds al een bijdrage toegezegd, maar voor het complete scherm zijn meer bijdragen nodig.

De goede kant

Terug naar de kolk en de overzetpraktijk. Bernadette legt me uit hoe je weet naar welke kant je een gevonden amfibie moet overzetten. "Voordat je ze overzet van de ene naar de andere

kant, is het belangrijk om te checken waarheen het dier wil. Want ze gaan alle kanten op, het is geen eenrichtingsverkeer. Even neerzetten en dan zie je vrij snel in welke richting ze willen gaan. Die kiezen ze zelf. Soms zijn ze wat versuft of verstoord. Dan moet je ze ook na het overzetten even de tijd geven zich te oriënteren."

En zo leer ik deze ochtend nog veel meer. Bijvoorbeeld dat je amfibieën altijd met handschoenen oppakt, omdat zij door hun dunne huid gevoelig zijn voor zout. En dat de handschoenen ook helpen om infecties te voorkomen, bij de padden wel te verstaan. En, hoe zat het ook al weer met padden en wratten?

Bernadette bij één van drie tunnels.

Tekst en foto's pagina 9: Heidi van der Marel

Foto's pagina 8: Bernadette van der Louw

WWW.PADDEN.NU

Dagelijks voeren vrijwilligers van paddenwerkgroepen door het hele land hun tellingen en waarnemingen in op www.padden.nu. Zo kun je op de hoogte blijven van de voorjaarstrek op de Brouwerskolk of andere plaatsen in Kennemerland. Interessant én belangrijk, onder meer om de verspreiding van ziekten tijdig te signaleren.

Habonde's Kruidenhoek

Vanille-orchidee, orchideebij en de mens

De Totonaken in het oude Mexico gebruikten als eersten de peulen van de vanille-orchidee (*Vanilla planifolia*) in hun chocolatl: een ritueel drankje gemaakt van cacao poeder en maïsmeel in water, op smaak gebracht met gemalen vanillepeulen en honing. In 1520 nam de Spaanse conquistador Hernán Cortez de vanille samen met cacao mee naar Europa. Het lukte om de plant ook hier te kweken, maar er kwamen geen vanillepeulen aan.

Morren ontdekt

Het duurde wel drie eeuwen voor hier verandering in kwam. Op een terras in Papantla (Mexico), zag de Franse botanist Morren in 1836 kleine bijen vliegen rondom de vanillebloemen. Hij zag dat ze onder een flap in de bloem kropen, waarbij ze wat van het stuifmeel van de helmraden meenamen naar de stamper. In de middag sloten de bloemen zich en een paar dagen later begonnen zich vanillepeulen te vormen.

Parfum verleidt

Orchideeën en orchideebijen (*Euglossa viridissima*) zijn een klassiek voorbeeld van co-evolutie; de bloemen zijn afhankelijk van deze solitaire bijen voor de bestuiving en de bijen krijgen van de plant in ruil bepaalde geurstoffen die zij gebruiken bij de hofmakerij. De mannetjesbijen zuigen wat van de geurstoffen op in reservoirs in hun achterpoten, waarmee zij tijdens de balts voor de vrouwtjes geurende zwermbanen kunnen afzetten.

De relatie tussen bloemen en haar bestuivers is een oude, zeker zo'n zestig miljoen jaar. Wie was er nu eerder: de kip of het ei? Een studie in *Science* (2011) toont aan dat de relatie tussen bloemen en haar bestuivers niet zo gelijkwaardig is als eerder gedacht. De geurstoffen uit de orchidee vormen maar tien procent van het hele parfum dat de bij maakt, terwijl de plant veel minder keus uit bestuivers heeft.

Het lijkt erop dat de bijen eerder waren in de evolutie; terwijl de bij voorkeuren ontwikkelde voor bepaalde stoffen, volgde de orchidee door deze stoffen te ontwikkelen en zo de bestuivende bij te lokken.

De orchideebij valt op door fluorescerende kleur.
Bron: www.bugguide.net

Complex aroma

Terug naar de mens. De vanillebloem leeft maar één dag en is dan ook maar enkele uren geopend. Zelfs in de natuurlijke omgeving is de kans op bevruchting maar een procent. Tegenwoordig worden alle bloemen in cultuur met mensenhand bevrucht. Na de oogst van de peulen volgt een lange periode van fermenteren en langzaam drogen. In zes maanden tijd ontwikkelt zich zo het karakteristieke vanillearoma. Na saffraan is het vanillestokje de duurste specerij door alle menselijke handelingen die nodig zijn.

De vraag naar vanille - dat ook voor mensen lustopwekkend schijnt te zijn - is groot. Ongeveer 95 procent van de vanille in onze producten is vanilline, een stof die wordt gesynthetiseerd uit hout, terwijl echte vanille naast vanilline, wel honderdzeventig andere aromatische bestanddelen bevat. Die bijen zijn ook niet gek!

Mariëlle Gerritsen

Vanilleplant met bloemen en peulen. Bron: www.huahuafarm.com

EGELS WEGEN NA HUN WINTERSLAAP

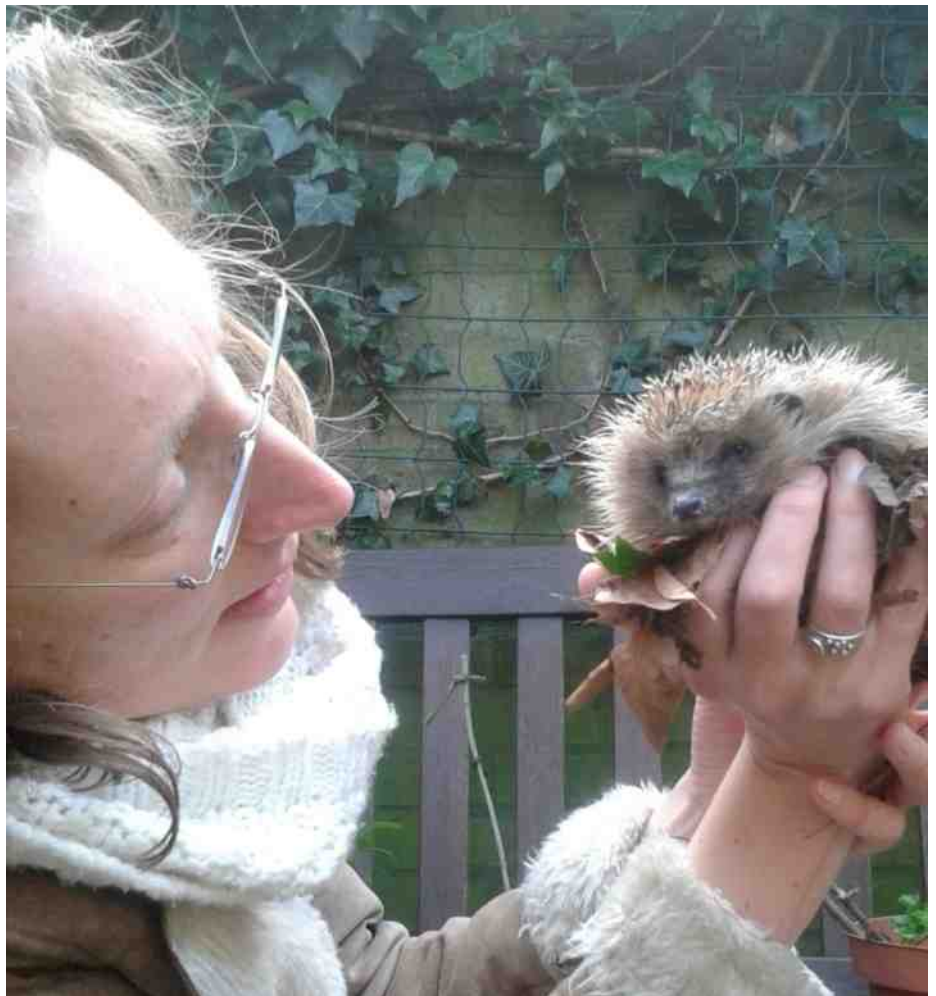
Bij de Egelopvang Haarlem worden zieke of verzwakte egels binnengebracht. Sommige worden vervolgens opgevangen in particuliere tuinen, bijvoorbeeld bij Mariëlle Gerritsen. Zij vangt een aantal zwakkere egels op in haar eigen tuin. In het voorjaar gaat ze deze egeltjes wegen. Een belangrijk moment, want wanneer de beestjes voldoende zijn aangesterkt kunnen ze door naar een andere grotere tuin of de vrije natuur in. Het wegen van de egeltjes is dan ook een spannende gebeurtenis. In meerdere opzichten, want eerst moet je ze zien te vinden. In alle gevallen: het verzorgen van zwakke en zieke egeltjes schept een band met ze.

Tegen de schemering, op een dag halverwege april, gaat Mariëlle de egels weer wegen. Vanaf oktober zaten een moeder en drie jonkies in onze tuin. Al die tijd hebben ze slapend doorgebracht. Maar de laatste dagen eten ze weer af en toe van het kattenvoer dat Mariëlle elke avond buiten zet, vlakbij de twee egelhuisjes achter in de afgesloten binnentuin.

In het eerste huis blijkt een mannetjesegel te zitten, die zich snel tot een balletje rolt. Na een tijdje kijkt hij toch wat schuchter om zich heen. Hij ziet er gezond uit. In oktober woog hij nog 660

Egeltjes vertederen altijd weer.

Mariëlle met een van 'haar' egels.

gram en nu al 940 gram. Dus hij is in de weken na zijn winterslaap al flink aangesterkt en klaar om uit te gaan.

Verstopperkje spelen

Het tweede huis blijkt leeg. Gisteren was er nog gestommel en gesnurk te horen - egels zijn tamelijk luidruchtig -, maar kennelijk hebben ze vanochtend een ander slaapplekje gevonden. Het is altijd spannend of ze weer teruggevonden kunnen worden. In het holletje onder de klimop zitten ze veilig voor mensenhanden, ook voor de welwillende. Ook in het andere hoekje waar ze zich vaker verstoppen zijn ze niet te vinden. Later op de avond of morgen nog maar eens kijken of ze tevoorschijn komen.

Egel zonder stekels

Mariëlle bouwt een band op met de egels die in de achtertuin overwinteren. Zoals die keer toen er eens eentje werd gebracht waarbij het spannend was of hij de winter zou overleven. Aan het einde van de winter was hij heel erg dun en bijna al zijn stekels vielen uit. Iedere week moest hij ingesmeerd met zelfgemaakte calendulazalf. Toen

de stekeltjes terugkwamen was Mariëlle dan ook heel blij en trots dat hij zo dik geworden was. En ook toen hij gezond kon worden uitgezet op het volgende adres, een grotere en open tuin. Hij moest daar nog wel worden bijgevoerd, maar kon op zoek naar een nieuw territorium en een partner voor de voortplanting.

Bijten en briesen

De meeste mensen die egels verzorgen zullen een band met ze krijgen. De vraag is of de egels, omgekeerd, ook gevoelens opbouwen voor de mens. We weten het niet, maar in ieder geval hebben ze verschillende karakters: zo was er eentje die boos briepte en in tenen beet. Die had schurft opgelopen en kreeg daarvoor allerlei badjes en gedoe. Na een tijdje wennen de egels meestal wel en worden ze rustiger. De egel staat op de rode lijst van beschermde dieren, omdat ze de laatste jaren moeite hebben hun kostje bij elkaar te scharrelen in de vele betegelde en ommuurde tuinen. Je kunt ze dan ook helpen met een groene tuin, wat kattenbrokjes of via www.egelopvang-haarlem.nl.

Tekst en foto's: Jan-Willem Doornenbal

PIONIEREN MET OEVERZWALUWEN

In de Haarlemmermeer is het goed toeven voor oeverzwaluwen. Ze kunnen broeden in twee kunstmatige broedwanden, maar ook verschillende gronddepots zijn geschikt als broedplek. De werkgroep Oeverzwaluwen Zuid-Kennemerland maakt de kunstwanden gereed, ringt de vogels, volgt ze op de voet, en voelt zich niet gepasseerd wanneer de vogels een mooi geprepareerd wandje links laten liggen.

Tot op het laatste moment verrast de oeverzwaluw met haar keuze van nestlocatie, begrijp ik medio mei uit een mail van Marcel Schalkwijk, coördinator van de Oeverzwaluwenwerkgroep Zuid-Kennemerland. Daarin deelt hij me mee dat de beide betonnen kunstwanden voor oeverzwaluwen in de Haarlemmermeer bezet zijn. Hij houdt echter een slag om de arm en plaatst een kanttekening bij de wand aan de Toolenburgerplas. 'Vorig jaar leek het dat deze wand ook was bezet, maar iets later in het seizoen is het merendeel van de vogels toch overgestoken naar het gronddepot aan de overkant.' Hij voegt daaraan toe dat er altijd spontaan nieuwe natuurlijke kolonies kunnen opduiken tijdens het broedseizoen. 'Want het blijven pioniersvogels. Ergens een voor hen geschikt wandje en hup ze vestigen zich daar dan...'

Liever 'De Lievaling'

Marcel's update is een vervolg op een leuke NLdoet-dag een maand eerder. Tijdens die werkdag zou de oeverzwaluwwand bij de Hoofddorpse Toolenburgerplas broedklaar worden gemaakt. Hoofddorp was al klaarwak-

Handig zo'n omklapbaar bruggetje!

De oeverzwaluwwand ligt veilig op een eilandje in de Toolenburgerplas.

ker toen ik er om tien uur 's morgens arriveerde, een slaperig Haarlem achterlatend. Rondom de plas werd al volop gewandeld en hardgelopen en bij het mini-eilandje met de broedwand ontdekte ik een klein gezelschap gewapend met takken- en snoeischaren. Hoezo dat tuingereedschap?, vroeg ik me af. Onze missie was toch om de broedgangen schoon te maken en vervolgens te vullen met een leemzandmengsel? Coördinator Marcel hielp mij snel uit de droom. "Aan de wand zelf hoeven we dit keer niets te doen. Afgelopen seizoen hebben de oeverzwaluwen er nauwelijks gebroed. Slechts drie paar hebben ervan gebruikt gemaakt. De meeste zijn massaal uitgeweken naar het gronddepot naast restaurant 'De Lievaling'." Hij wijst naar de drie steile heuvels aan de overkant van de plas. Tijdens de broedtijd is toen snel een hek rondom de opslag geplaatst voor de 'broednodige' rust. Met goed gevolg, want 149 paren hebben er gebroed.

Vrij aanvliegen

We gaan met vier mensen aan de slag: naast coördinator Marcel en mij zelf bestaat ons werkgroepje uit Norman Graafsma en Herman Assendelft. Zij maken regelmatig deel uit van de Oeverzwaluwwerkgroep. Even later wordt Marion Schalkwijk met koffie en koek enthousiast ontvangen en nog later voegt zich nog een verlate vrijwilligster bij ons. Ook komt een NLdoet-medewerker een praatje (en een foto) maken.

Ondanks dat de broedpijpen van de wand niet schoongemaakt hoeven te worden, valt er genoeg te doen bij het eilandje, zoals het verwijderen van riet rondom en het snoeien van een flinke

De zandhopen aan overkant van de plas.

OEVERZWALUW WIL ZELF GRAVEN

De oeverzwaluw (*Riparia riparia*) is een van de vier zwaluwsoorten die tijdens de zomer in de Haarlemmermeer verblijven. Naast de oeverzwaluw zijn ook de boerenzwaluw, huiszwaluw en gierzwaluw er te vinden. Al is de gierzwaluw geen echte zwaluw.

Oeverzwaluwen broeden in broedkolonies in steile wanden, vaak aan oevers. In de wand graven ze diepe broedgangen. Kunstmatige wanden worden aangelegd om oeverzwaluwen een geschikte plek te bieden wanneer die in de natuur ontbreekt of plekken door bijvoorbeeld bouwactiviteiten zijn verdwenen.

De broedwanden worden zo natuurgetrouw mogelijk gemaakt en bestaan uit een betonnen wand met nestpijpen. Deze diepe pijpen worden ongeveer 8 cm in doorsnee en een meter diep worden met zand en leem gevuld, want de vogels willen hun nestpijpen zelf graven. Daarvoor hebben de vogel speciale pootjes die het uitkrabben van de pijp makkelijker maken.

strook wilgenopschot voor een vrije aanvliegroete van de zwaluwen. Het lijkt Schiphol wel! De vogels hebben wel een mooie vliegbeweging, vind ik. Ze komen niet vanaf het water aanvliegen, wat ik aannam, maar vanaf land, om dan over het eilandje

Grillige koloniebroeders

In de wand op het eilandje is dus verleden jaar beperkt gebreed. Waarom de meeste vogels vertrokken, is volgens Marcel niet te verklaren. "Wel is logisch dat ze massaal gingen. Het zijn immers koloniebroeders." En Norman voegt toe: "In een groep broeden is natuurlijk veel veiliger." Uitzonderingen op deze regel waren niet alleen de drie stellen die in de Toolenburgerplas wand bleven. Ook een ander oeverzwaluwenstel verkoos privacy boven groepsveiligheid en betrok als enige stel een broedgang in grondhopen nabij de Hoofddorpse voetbalvereniging UNO.

In de andere kunstwand in Hoofddorp, bij de Deltaweg nabij het sportcomplex Koning Willem Alexander, vertelt Marcel, zat afgelopen seizoen wel een oeverzwaluwenkolonie. In deze wand - met 63 broedgangen - brachten 49 paren hun broedsel groot.

Broedparen tellen

Zodat ik het spoor niet bijster raak, telt Norman de aantallen broedparen op: "In totaal broedden verleden jaar 217 paren oeverzwaluwen in de Haarlemmermeer: 149 in het gronddepot bij 'De Lieveling', 3 in de wand bij de Toolenburgerplas, 49 in de wand bij het sportcomplex, 1 paar in de grondho-

pen bij voetbalvereniging UNO en 25 stellen nestelden in het gronddepot van De Wilde infra- & cultuurtechniek in Vijfhuizen."

Ringsessie is basis

Ieder jaar ringt de Oeverzwaluwenwerkgroep in juni zoveel mogelijk vogels; dat is de basis van de verdere registratie: komt de vogel terug, zo ja, wanneer, hoeveel jaren achter elkaar, waar broedt de vogel enzovoort. Door terugvangsten en waarnemingen bouwt zich zo veel kennis over de soort binnen een bepaald gebied op en inzicht in overlevingskansen, nestelgedrag, levensduur en bewegingen enzovoorts zorgt ook dat je kunt besluiten om voorzieningen zoals een broedwand te treffen.

Het ringen gebeurt door een mistnet voor de wand te bevestigen. "De vogels voelen, weten dat er wat aan de hand is, maar na enige tijd kunnen ze toch niet het instinct weerstaan om weg te vliegen", vertelt Marcel. In het net dus. Dan worden de vogels vervolgens voorzichtig geringd, gemeten en gewogen. Bij het opzetten van de mistnetten kan er wat mis gaan. "Soms blijft een vogel met zijn tong in het net hangen", weet Norman. Niet leuk, vinden de mannen, maar dat komt gelukkig maar zeer incidenteel voor.

Retour Nigeria

Het ringen en volgen van de vogels vinden Marcel en Norman interessant. Het onderzoeken en waarnemen vergroot ook hun respect. "Sommige oeverzwaluwen hebben al zes keer de afstand Nederland-Nigeria afgelegd",

Inspectie van de broedwand.

zegt Marcel met bewondering. Voor vrijwilliger Herman is vooral het buiten actief zijn reden om met de Oeverzwaluwenwerkgroep op pad te gaan. "Ik vind het heerlijk om in de natuur bezig te zijn en beteken graag wat voor de oeverzwaluwen. Ik hou van vogels en vind het prachtig, ontroerend soms zelfs, bijvoorbeeld wanneer ik 's morgens vroeg een zwerm vogels over zie vliegen."

Tekst: Heidi van der Marel

Foto's: Heidi van der Marel m.u.v. groepsfoto door NLdoet-medewerker

Werkbespreking van het NLdoet team.

OEVERZWALUWEN HAARLEMMERMEER

Excursie oeverzwaluwen:
woensdag 21 juni, 19.30-21 uur.

Ringen van oeverzwaluwen:
dinsdag 27 juni, 20-22 uur.

LET OP!

De locatie hangt af van waar de oeverzwaluwen dit jaar hun nesten maken.

Voor actuele informatie zie www.oeverzwaluwen-haarlemmermeer.nl of de Facebookgroep Oeverzwaluwen in de Haarlemmermeer.

STRAATJE OM

Vlak langs het voet- en fietspad liggen de wilde eendenmannetjes in het gras. Eén oog dicht, het andere waakzaam open. Je merkt dat ze gewend zijn aan mensen want als je niet dichtter bij ze komt, blijven ze rustig liggen. De zon schijnt op hun prachtig gekleurde groen, blauw, paarse kop. Zodra ik wat langer stilsta komen ze overeind en naar me toe, maar als er geen eten komt zijn ze ook zo weer weg. Mopperehend.

Eendenmannetje in rust.

In het gras, dat geregeld gemaaid wordt, bloeien lage paardenbloemen, madeliefjes en paarse dovenetel. Als ik wat door mijn knieën ga, hoor ik gezoem. Een hommeltje die van bloem naar bloem vliegt. Wat zou het heerlijk zijn als er in plaats van bermen van strak gras wilde bloemen zouden bloeien. De insecten zouden zoemen van geluk. Helaas voor de insecten vinden veel mensen dit te rommelig. Een merel fluit zoals alleen hij dat kan, vol van klank, loopjes en zo vertrouwd. Ik denk dat ieder mens wel een mooie herinnering heeft aan het gezang van de merel. Hij staat niet voor niets symbool voor de verleiding, betovering.

Even verderop zit een meerkoet op het nest. De partner kwam hiervoor geregeld met takjes aanzwemmen, gaf die dan over en de nestzitter stak ze in het nest. De witte bles van de man is groter dan van de vrouw en de vrouw is bijna de helft zwaarder dan het mannetje.

Het is nu rustig rond het nest: zondagsrust, ook bij de vogels. Maar van de week ging het er hard aan toe. Twee futen kwamen te dicht bij het nest en de meerkoet maakte zijn lijf bol en vloog op ze af. Ze zijn niet bang, als het een zwaan was geweest had hij het ook gedaan. De meerkoet staat niet voor niets symbool als beschermer van het territorium. De enige nesten

van watervogels die ik zie zijn die van meerkoeten, op een klein stuk lopen zijn het er wel drie. Alle drie tegen de oeverwand aan, op basis van takken en wortels van waterplanten. Maar ik zie er geregeld ook veel plastic tussen zitten. Zo ook bij het volgende nest waar ik langs loop.

Meerkoet met legsel.

Hier staat de meerkoet naast de eieren die overdekt worden door een stuk plastic. Het geheel is veel rommeliger dan het vorige nest. Ik kan drie eieren zien maar mogelijk liggen er meer. En als je dan weet dat tachtig procent van de kuikens in het eerste jaar sterft en dat van de overlevers maar de helft het tweede jaar overleeft, dan is het niet gek dat zij wel twee tot drie legfels per seizoen hebben.

Meerkoet

de felle meerkoet verdedigt zijn gebied niemand komt bij zijn eieren

En om bij de vogels te blijven: hier groeit tussen de tegels op de stoep, de ooievaarsbek. Weer eens wat anders dan straatgras. De enige dieren die ik vandaag zie of hoor zijn vogels en een hommeltje. Een roodborst hoor ik vanuit

een van de tuinen en boven me zweven kauftjes. Tegen de avond verzamelen zich vaak heel veel kauftjes op het dak van een flat, kletsen dan de dag door en als er een het teken geeft gaan ze allemaal op de vleugels, maken cirkels, gaan uit elkaar en komen weer bijeen en opeens zitten ze allemaal weer op het dak. Ik mag ze wel die kauftjes.

Iets verder lopen er twee op het gras. Gooien wat plukjes om, wroeten in een hondendrol en stappen weer parmantig verder. Dan zie ik mooie groen glanzende strontvliegen op een fikse hoop.

Voor het thema van de Toorts zie ik niet veel, dus kijk ik verder naar de plataan die begint te bloeien met prachtige donkerrode bolletjes. Er zit een soort wit in, mogelijk iets van een insect? En dan op de valreep kom ik twee nijlganzen tegen die me argwanend aankijken. Ik kijk terug en zie dan in het gras twee kleine pulletjes die bijna niet boven de grassprietten uitkomen. Ik maak foto's, maar ze zijn niet goed te zien. De ouders wel, dus dan van hen maar een foto. Want ze zijn zeer fotogeniek.

Wat een mooi paar!

En dat is vaak voor een dier een voordeel. Als de mens hem mooi vindt, wil hij hem wel beschermen. Maar een stel lelijkerds, dat heeft het moeilijker. Die zullen hun nut moeten bewijzen willen zij ook in de smaak gaan vallen. En ik? Ik vind ze allemaal prachtig.

Tekst en foto's: Marisca van der Eem

ACTIVITEITENPROGRAMMA ZOMER 2017

Kinderexcursie Natuurpad

Zondag 11 juni 12:00 – 13:00
Vertrek: Boerderij Zorgvrij, Spaarnwoude
Kinderen: 4 t/m 10 jaar

De achtertuin van Schalkwijk

Woensdag 14 juni 19:30 - 21:00
Vertrek: Einde Bernadottelaan bij Meerwijkplas
Aanmelden: Eva Nijhoff 023-5318781

Zeedorpenlandschap Zuidduinen Zandvoort

Woensdag 14 juni 20:00 – 21:30
Vertrek: Parkeerwachtershuisje, Ir. G. Friedhoffplein

Op zoek naar wilde dieren in de AWD

Zondag 18 juni 08:00 – 09:30
Vertrek: AWD ingang Panneland
Kinderen: 6 t/m 11 jaar

Avondexcursie Oeverzwaluwen

Dinsdag 20 juni 19:30 – 21:00
Vertrek: Toolenburgerplas Hoofddorp
Aanmelden: 023-5636888 of jwmschalkwijk@gmail.com

Excursie Waterbeestjes Poelbroek

Zondag 25 juni 12:00 – 13:30
Vertrek: Bernadottelaan Meerwijkplas
Kinderen: 4 t/m 10 jaar

Oeverzwaluwen ringen

Dinsdag 27 juni 20:00 – 22:00
Vertrek: Toolenburgerplas Hoofddorp
Aanmelden: 023-5636888 of jwmschalkwijk@gmail.com

Waterbeestjes

Zondag 9 juli 11:00 – 12:30
Vertrek: kruispunt L. Meeszstraat en Dickmanstraat
Kinderen: 4 t/m 10 plus begeleider

Middenduin

Vrijdag 14 juli 10:00 – 11:30
Vertrek: Ingang Duinlustweg
Reserveren via website verplicht

Avondexcursie Eindhovenout

Woensdag 19 juli 19:00 – 20:30
Vertrek: School Sancta Maria

Natuur in de stad Haarlem

Zondag 13 augustus 11:00 – 12:30
Vertrek: Station voor AH

Rondje Oosterplas

Zondag 20 augustus 10:30 – 12:00
Vertrek: Ingang Bleek en Berg
Reserveren verplicht via website

Heide-excursie oude duinen De Zilk

Zondag 20 augustus 14:00 – 16:30
Vertrek: AWD- ingang De Zilk

Avondwandeling in wandelbos Groenendaal

Donderdag 31 augustus 18:30 – 20:00
Vertrek: Infopaneel grote parkeerplaats bij het restaurant

Bloemen, vlinders, onbekende valleien

Vrijdag 1 september 13:00 – 17:00
Vertrek: spoorfiets-tunneltje in Zandvoort-Noord, einde Wattstraat
Aanmelden via website verplicht

Waterbeestjes evenement Landgoed klein Vennep

Zondag 3 september 11:00 – 15:00
Vertrek: Hoofdweg Nieuw Vennep
Kinderen: 4 t/m 10 jaar

Roofvogelexcursie op de fiets

Zondag 3 september 11:00 – 15:00
Vertrek: Infoboerderij Zorgvrij, Spaarnwoude

Open Dag Fort Penningsveer: waterbeestjes en natuurexcursie

Zondag 10 september 11:00 – 16:00
Vertrek: Penningsveer 2, Haarlemmerliede

Kaageiland

Zondag 10 september 11:00 – 13:00
Vertrek: op plek waar pontje aankomt
Geen kinderen

Mindful wandelen wandelbos Hoofddorp en fruittuinen

Vrijdag 15 september 09:30 – 11:30
Vertrek: kinderboerderij, Boslaan, hoofddorp

Fietsexcursie Spaarndam en Spaarnwoude

Zondag 17 september 13:00 – 14:30
Aanmelden: Jannie Eijfferts 06-24178657 of j.eijfferts@live.nl
Geen kinderen

Kinderexcursie Spaarnwoude

Zondag 17 september 12:00 – 13:00
Vertrek: Boerderij Zorgvrij
Kinderen: 4 t/m 10 jaar

Vissen met een kor (sleepnet) bij Parnassia

Zaterdag 23 september 13:00 – 14:30
Vertrek: Strandopgang
Verplicht aanmelden via website
Kinderen: 4 t/m 10 jaar

Vruchten en zaden in Vennepervhout

Zondag 24 september 10:00 – 12:00
Vertrek: parkeerterrein aan de Hoofdweg in Nieuw-Vennep

Paddenstoelenlezing (tevens opfriscursus paddenstoelendag)

Dinsdag 26 september 20:00 – 21:30
Kweektuin, Kleverlaan 9 Haarlem

Informatie Activiteitenprogramma

Dit zijn nog niet alle activiteiten tot 1 oktober. Kijk voor meer informatie en meer activiteiten op www.ivn.nl/zuidkennemerland
Excursies gaan altijd door, ook als het regent.

Aanmelden is niet nodig tenzij aangegeven. Staat er 'reserveren website' dan is reserveren verplicht via www.np-zuidkennemerland.nl
Geen internet? Bellen kan di. t/m zo. via 023-5411123

Foto's: Esther van den Braak

Foto's over het thema 'Relatie mens & dier' door Esther van den Braak, Marisca van der Eem, Marry van der Geest, Heidi van der Marel, Piet Paree en Herman Zevenberg.